

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

I. ÚS 318/2019-44

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 19. novembra 2019 v senáte zloženom z predsedníčky senátu Jany Baricovej a zo sudcov Miroslava Duriša (sudca spravodajca) a Mojmíra Mamojku o ústavnej sťažnosti [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], zastúpeného advokátskou kanceláriou BUZINGER & PARTNERS s. r. o., Námestie Martina Benku 15, Bratislava, v mene ktorej koná advokát a konateľ JUDr. Martin Buzinger, PhD., ktorou namieta porušenie základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a čl. 38 ods. 2 Listiny základných práv a slobôd a práva na prejednanie veci v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd postupom Okresného súdu Bratislava I v konaní vedenom pod sp. zn. 14 C 46/2016, takto

r o z h o d o l :

1. Základné právo [REDACTED] na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a čl. 38 ods. 2 Listiny základných práv a slobôd a jeho právo na prejednanie záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd postupom Okresného súdu Bratislava I v konaní vedenom pod sp. zn. 14 C 46/2016 p o r u š e n é b o l i .

2. Okresnému súdu Bratislava I p r i k a z u j e , aby v konaní vedenom pod sp. zn. 14 C 46/2016 konal bez zbytočných priet'ahov.

3. [REDAKOVANÉ] p r i z n á v a primerané finančné zadost'učinenie v sume 1 000 € (slovom tisíc eur), ktoré j e mu Okresný súd Bratislava I p o v i n n ý zaplatiť do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

4. Okresný súd Bratislava I j e p o v i n n ý nahradiť [REDAKOVANÉ] trovy konania v sume 415,51 € (slovom štyristopätnásť eur a päťdesiatjeden centov) na účet jeho právnej zástupkyne advokátskej kancelárie BUZINGER & PARTNERS s. r. o., Námestie Martina Benku 15, Bratislava, do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

5. Vo zvyšnej časti ústavnej s'ťažnosti n e v y h o v u j e .

O d ô v o d n e n i e :

I.

Obsah ústavnej s'ťažnosti a argumentácia s'ťažovateľa

1. Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bola 18. mája 2019 doručená ústavná s'ťažnosť [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ] (ďalej len „s'ťažovateľ“), zastúpeného advokátskou kanceláriou BUZINGER & PARTNERS s. r. o., Námestie Martina Benku 15, Bratislava, v mene ktorej koná advokát a konateľ JUDr. Martin Buzinger, PhD., ktorou namieta porušenie základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a čl. 38 ods. 2 Listiny základných práv a slobôd (ďalej len „listina“) a práva na prejednanie svojej veci v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) postupom Okresného súdu Bratislava I (ďalej len „okresný súd“) v konaní vedenom pod sp. zn. 14 C 46/2016 (ďalej len „napadnuté konanie“).

2. Z ústavnej sťažnosti a príloh k nej priložených vyplýva, že sťažovateľ je stranou v napadnutom konaní vedenom okresným súdom v procesnom postavení žalobcu, ktorý sa žalobou doručenou okresnému súdu 15. apríla 2016 proti Slovenskej republike v zastúpení Ministerstvom spravodlivosti Slovenskej republiky (ďalej len „ministerstvo spravodlivosti“) a Generálnou prokuratúrou Slovenskej republiky (ďalej len „generálna prokuratúra“) domáha náhrady škody, ktorá vznikla pri výkone verejnej moci.

3. Sťažovateľ vo všeobecnosti namieta, že okresný súd v napadnutom konaní, ktoré sa začalo pred viac ako tromi rokmi, vo veci ani len nenariadil pojednávanie. Podľa sťažovateľa pritom nejde o vec po právnej a skutkovej stránke zložitú. Okrem toho *„predmetom konania je žaloba na náhradu škody, teda vec, ktorá je pravidelnou a bežnou súčasťou rozhodovacej praxe okresného súdu.“*

4. Podľa sťažovateľa je s odkazom na procesné úkony vykonané v napadnutom konaní zrejmé, že *„súd svojou nečinnosťou, resp. nesprávnym a neefektívnym postupom v predmetnej veci postupuje v zrejmom rozpore s viacerými ustanoveniami zákona (OSP a CSP), a tým porušuje základné právo sťažovateľa na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov a právo na prejednanie veci v primeranej lehote. Uvedené porušenia... nemožno ospravedlniť žiadnym legitímnym dôvodom. Skutočnosť, že v januári 2018 došlo z dôvodu zmeny rozvrhu práce na Okresnom súde Bratislava I k zmene zákonného sudcu v predmetnej veci nemožno považovať za ospravedlniteľný dôvod existujúcich prietáhov...“*.

5. Sťažovateľ na podklade vo veci vykonaných procesných úkonov okresným súdom konštatuje, že okresný súd za obdobie viac než troch rokov *„len vyzval žalovanú, aby sa vyjadrila k žalobe žalobcu a následne poskytol žalobcovi možnosť zaujať stanovisko k vyjadreniam žalovanej. Takýto postup súdu nemožno považovať za dostatočne efektívny...“*.

6. Poukazujúc na judikatúru Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej len „ESLP“), podľa záverov ktorej podanie ústavnej sťažnosti podľa čl. 127 ods. 1 ústavy vo veci namietaného porušenia práva na prejednanie veci v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1

dohovoru nemožno podmieňovať podaním sťažnosti predsedovi príslušného súdu podľa § 62 a nasl. zákona č. 757/2004 Z. z. o súdoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (k tomu pozri napr. rozhodnutia ESLP vo veci Ištván a Ištvánová proti Slovenskej republike, sťažnosť č. 30189/07, rozsudok z 12. 6. 2012, bod 80, a vo veci Grešáková proti Slovenskej republike, sťažnosť č. 77164/12, rozsudok z 22. 11. 2016, body 17 až 19), sťažovateľ uzatvára, že vo veci ústavnej sťažnosti je daná právomoc ústavného súdu.

7. Na podklade uvedených skutočností sťažovateľ navrhuje, aby ústavný súd po prijatí ústavnej sťažnosti na ďalšie konanie o nej rozhodol nálezom tak, že vysloví porušenie základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a čl. 38 ods. 2 listiny a práva na prejednanie veci v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru postupom okresného súdu v napadnutom konaní a okresnému súdu prikáže, aby v napadnutom konaní konal bez zbytočných prietáhov. Sťažovateľ zároveň požaduje priznanie primeraného finančného zadosťučinenia v sume 5 000 € a náhradu trov konania v sume 415,52 €.

8. Priznanie primeraného finančného zadosťučinenia sťažovateľ v podstatnom odôvodňuje takto: *„Ako vyplýva z obsahu priložených listinných dôkazov, sťažovateľ ochrane svojich práv a oprávnených záujmov v uvedenom konaní venoval množstvo svojho úsilia, a to na úkor svojho súkromného a pracovného času. Pre sťažovateľa má predmetná vec osobitný význam, pretože sa v nej domáha náhrady škody (majetkovej aj nemajetkovej ujmy), ktorá mu bola spôsobená zjavne nezákonným trestným stíhaním, vrátane stíhania väzobného. Preto aj vzhľadom na predmet sporu, t. j. to čo je pre sťažovateľa v stávke, je súd povinný vo veci konať s osobitným prístupom, promptne a bez zbytočných prietáhov. Porušovanie svojho práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov zo strany Okresného súdu Bratislava I sťažovateľ pociťuje ako značnú psychickú traumú, ktorá ho neprimerane a dlhodobo zaťažuje a nedôvodne prehlbuje stav jeho právnej neistoty.“*

9. Sťažovateľ prostredníctvom svojej právnej zástupkyne v ústavnej sťažnosti ústavnému súdu oznámil, že súhlasí s upustením od ústneho pojednávania vo veci.

II.

Procesný postup ústavného súdu, chronológia úkonov okresného súdu v napadnutom konaní, vyjadrenie okresného súdu k ústavnej sťažnosti a replika sťažovateľa

10. Ústavný súd uznesením č. k. I. ÚS 318/2019-23 z 20. augusta 2019 ústavnú sťažnosť prijal na ďalšie konanie. Keďže vec bola podľa v tom čase platného Rozvrhu práce Ústavného súdu Slovenskej republiky na obdobie od 25. apríla 2019 do 31. decembra 2019 prijatá na ďalšie konanie v zložení senátu Jana Baricová (predsedníčka senátu) a Miroslav Duriš a Mojmir Mamojka (členovia senátu), bolo potrebné ju v tomto zložení senátu i dokončiť, a to podľa v súčasnosti platného čl. X bodu 7 Rozvrhu práce Ústavného súdu Slovenskej republiky na obdobie od 25. apríla 2019 do 31. decembra 2019 v znení dodatku č. 1, podľa ktorého veci, na ktorých prerokovanie boli v období od 26. apríla 2019 do 16. októbra 2019 príslušné prvý senát ústavného súdu alebo druhý senát ústavného súdu v zložení platnom v období od 26. apríla 2019 do 16. októbra 2019 a v ktorých bolo v tomto období vydané rozhodnutie o prijatí návrhu na ďalšie konanie, prerokujú tieto senáty v pôvodnom zložení (platnom v období od 26. apríla 2019 do 16. októbra 2019).

11. Po prijatí ústavnej sťažnosti na ďalšie konanie ústavný súd vyzval predsedu okresného súdu na vyjadrenie k ústavnej sťažnosti a oznámenie, či trvá na tom, aby sa vo veci konalo ústne pojednávanie. Predseda okresného súdu podaním sp. zn. 1SprV 268/2019 z 1. októbra 2019 oznámil, že súhlasí s upustením od ústneho pojednávania o ústavnej sťažnosti.

12. V kontexte argumentov predložených sťažovateľom v ústavnej sťažnosti predseda okresného súdu zdôraznil, že pri hodnotení plynulosti postupu okresného súdu je nevyhnutné brať ohľad aj na štádium konania, keďže v zmysle § 167 ods. 1 a nasl. Civilného sporového poriadku (ďalej len „CSP“) všeobecný súd pred nariadením termínu pojednávania vykonáva procesné úkony doručovania žaloby a vyjadrení strán sporu.

13. Vzhľadom na skutočnosť, že na strane žalovaného koná okresný súd s dvomi orgánmi verejnej moci, je podľa predsedu okresného súdu pri posudzovaní časového odstupu medzi vykonávaním jednotlivých úkonov potrebné vychádzať aj z času doručenia vyjadrení strán sporu. K žiadosti sťažovateľa o nariadenie termínu pojednávania z 30. júna 2017 predseda okresného súdu konštatuje, že z dôvodu aktuálneho procesného štádia nebolo možné vo veci pojednávanie nariadiť.

14. Podľa názoru predsedu okresného súdu bol postup samotného okresného súdu plynulý minimálne do 27. apríla 2018, t. j. do zaslania vyjadrení žalovaného. Nevyhnutné je podľa predsedu okresného súdu brať na zreteľ aj zaťaženosť a reálne možnosti zákonného sudcu súvisiace s veľkým počtom pridelených vecí.

15. Ku kritériu posudzovania existencie zbytočných prietáhov, ktorým je právna a faktická zložitosť veci, predseda okresného súdu konštatuje, že už len na podklade predmetu konania, ktorým je *„náhrada škody voči štátu spôsobenej pri výkone verejnej moci, ako aj množstva vyjadrení žalobcu a orgánov konajúcich v mene žalovaného, možno tvrdiť, že ide o vec právne aj fakticky zložitú“*.

16. Sťažovateľom požadovanú sumu primeraného finančného zadosťučinenia považuje predseda okresného súdu za neprimeranú a zvyrazňuje, že podľa rozhodovacej činnosti ústavného súdu primerané finančné zadosťučinenie za jeden rok prietáhov nezvykne presahovať sumu 500 €. V tejto súvislosti predseda okresného súdu požaduje, aby ústavný súd pri rozhodovaní o sume primeraného finančného zadosťučinenia zväžil jeho dôvodnosť a primeranosť.

17. Prílohou vyjadrenia predsedu okresného súdu bol prehľad procesných úkonov vykonaných v napadnutom konaní, ako aj stanovisko zákonného sudcu.

Zákonný sudca predovšetkým zdôraznil, že je v poradí druhým zákonným sudcom a *„po pridelení... veci ako novému zákonnému sudcovi, táto nebola spôsobilá na vytýčenie termínu pojednávania z dôvodu doručovania vzájomných vyjadrení. Následne som vytýčil termín pojednávania podľa časových a organizačných možností vzhľadom na to, že z mne*

pridelených spisov bol veľký počet v stave pred vytýčeným prvým pojednávaním (alebo po opakovanom zrušení termínu prvého pojednávania) a značný počet starších vecí bol rozpojednávaný (niektoré v štádiu pred skončením). Predmetné skutočnosti nepatria do sféry vplyvu/dispozície žalobcu/sťažovateľa. V súvislosti s namietaným porušením práv sťažovateľa poukazujem na skutočnosť, že som vytýčil termín pojednávania na 19.9.2019, ktorý bol pre prekážky na strane právneho zástupcu žalobcu odročený na 9.10.2019.“.

18. K tvrdeniu sťažovateľa, že predmetná vec nie je po skutkovej ani po právnej stránke zložitá, zákonný sudca predovšetkým zdôrazňuje nevyhnutnosť prihliadať na osobitosti každého prípadu a nevychádzať v podstate iba „z ustanovení o príslušnosti súdov. Rovnako tvrdenia žalobcu o tom, že nejde o vec fakticky zložitú, sa javia skôr ako všeobecné tvrdenia. Vzhľadom na štádium prejednávanej veci sa k faktickej zložitosti vyjadrovať nebudem.“.

19. Ústavný súd vyzval 9. októbra 2019 sťažovateľa, aby zaujal stanovisko k vyjadreniam predsedu okresného súdu sp. zn. 1SprV 268/2019 z 1. októbra 2019 a zákonného sudcu.

20. Sťažovateľ prostredníctvom právnej zástupkyne v stanovisku doručenom ústavnému súdu 16. októbra 2016 zdôraznil, že nesúhlasí s názorom predsedu okresného súdu o tom, že v napadnutom konaní sa postupuje plynulo a bez zbytočných prieťahov. Zdôrazňuje ďalej, že od podania žaloby v priebehu rokov 2016 až 2018 okresný súd vykonával len jednoduché úkony administratívneho charakteru a prvý termín pojednávania bol nariadený až po troch rokoch od začatia konania. Vec podľa názoru sťažovateľa nie je právne ani fakticky zložitá a napadnuté konanie má pre neho osobitný význam, keďže sa v ňom domáha náhrady škody (majetkovej a nemajetkovej ujmy), ktorá mu bola spôsobená nezákonným trestným stíhaním, nezákonným obmedzením osobnej slobody a neprimeranou dĺžkou trestného konania.

21. Stanovisko predsedu okresného súdu týkajúce sa sumy primeraného finančného zadosťučinenia považuje sťažovateľ za neadekvátne, keďže konkrétna suma nevyplýva

zo žiadnej právnej úpravy, ale je na ústavnom súde, aby o sume primeraného finančného zadosťučinenia rozhodol s ohľadom na konkrétne okolnosti posudzovanej veci.

22. Poukázaním na dlhodobú a opakovanú kritiku ústavného súdu pri rozhodovaní o sume primeraného finančného zadosťučinenia ESLP a s odkazom na jeho judikatúru vo veci Musci proti Taliansku (sťažnosť č. 64699/01, rozsudok z 10. 11. 2004, § 27), v ktorej sa uplatňuje matematické pravidlo pre výpočet náhrady nemajetkovej ujmy spôsobenej neprimeranou dĺžkou konania, sťažovateľ uzatvára, že uplatnený nárok na primerané finančné zadosťučinenie je vzhľadom na okolnosti prípadu dôvodný a primeraný.

23. V závere sťažovateľ apeluje na ústavný súd, aby zosúladiť svoju judikatúru s judikatúrou ESLP a sťažovateľom v obdobných veciach priznal primerané finančné zadosťučinenie v porovnateľných sumách, aké priznáva aj ESLP, čím sa naplní satisfakčná, ale aj preventívna funkcia inštitútu primeraného finančného zadosťučinenia.

24. S prihliadnutím na obsah predmetného spisu sťažovateľ považuje za preukázané, že bol v napadnutom konaní aktívny a bez zbytočného odkladu reagoval na výzvy okresného súdu.

25. Na podklade oznámenia predsedu okresného súdu (bod 11 tohto nálezu) a sťažovateľa (bod 9 tohto nálezu) ústavný súd podľa § 58 ods. 3 zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) so súhlasom účastníkov konania upustil od ústneho pojednávania vo veci ústavnej sťažnosti, keďže dospel k záveru, že od prípadného pojednávania nemožno očakávať ďalšie objasnenie veci.

26. Zo spisu vzťahujúceho sa na napadnuté konanie vedené okresným súdom, ktorý si ústavný súd zapožičal, bol zistený tento prehľad procesných úkonov:

- Dňa 15. apríla 2016 bola okresnému súdu doručená žaloba sťažovateľa proti Slovenskej republike, zastúpenej ministerstvom spravodlivosti a generálnou prokuratúrou,

o náhradu škody spôsobenej pri výkone verejnej moci, ktorou sa sťažovateľ domáha zaplata sumy 14 774 511,87 € s príslušenstvom ako náhrady majetkovej a nemajetkovej ujmy, ktorá mu vznikla v súvislosti s trestným konaním.

- Okresný súd požiadal 16. augusta 2016 Špecializovaný trestný súd o predloženie spisu vedeného pod sp. zn. BB-3 T 43/2012. Vyžiadaný súdny spis bol okresnému súdu doručený 26. septembra 2016.

- Okresný súd vyzval 19. decembra 2016 žalovanú na vyjadrenie sa k žalobe. Výzva bola žalovanej doručovaná 20. februára 2017.

- Dňa 19. apríla 2017 bolo okresnému súdu doručené vyjadrenie ministerstva spravodlivosti.

- Dňa 16. mája 2017 bolo okresnému súdu doručené vyjadrenie generálnej prokuratúry, súčasťou ktorého bol návrh na pokračovanie v konaní iba so Slovenskou republikou v zastúpení ministerstvom spravodlivosti. Súčasne bolo oznámené, že zastupovaním v predmetnom konaní bola poverená prokurátorka Okresnej prokuratúry Bratislava V Mgr. Eva Vallová.

- Okresný súd vyzval sťažovateľa 7. novembra 2017 na zaujatie stanoviska k vyjadreniam žalovanej.

- Dňa 9. novembra 2017 okresný súd doručoval vyjadrenie ministerstva spravodlivosti na vedomie generálnej prokuratúry a vyjadrenie generálnej prokuratúry na vedomie ministerstvu spravodlivosti.

- Dňa 21. decembra 2017 bolo okresnému súdu doručené stanovisko sťažovateľa k vyjadreniam žalovanej a návrh na vykonanie dôkazov.

- Dňa 18. januára 2018 došlo k zmene v osobe zákonného sudcu a spis bol pridelený na prejednanie a rozhodnutie zákonnému sudcovi Mgr. Martinovi Jenisovi.

- Okresný súd 9. februára 2018 doručoval žalovanej výzvu na uvedenie ďalších skutočností a označenie dôkazov na preukázanie svojich tvrdení.

- Dňa 29. marca 2018 bola okresnému súdu doručená žiadosť ministerstva spravodlivosti o doposlanie podania sťažovateľa z 21. decembra 2017.

- Okresnému súdu bolo 17. apríla 2018 doručené doplňujúce stanovisko ministerstva spravodlivosti k podaniu sťažovateľa.

- Generálna prokuratúra doručila okresnému súdu 23. apríla 2018 doplňujúce stanovisko.

- Stanoviská žalovanej boli 27. apríla 2018 doručované sťažovateľovi na vedomie a prípadné zaujatie stanoviska; sťažovateľ na podanie reagoval stanoviskom doručeným okresnému súdu 22. mája 2018.

- Dňa 27. júna 2019 bol nariadený termín pojednávania na 19. september 2019.

- Dňa 15. augusta 2019 okresný súd oznámil stranám sporu odročenie termínu pojednávania z dôvodu prekážok na strane právneho zástupcu sťažovateľa na 9. október 2019.

- Dňa 24. septembra 2019 okresný súd doručoval vyjadrenie sťažovateľa doručené okresnému súdu 22. mája 2018 na vedomie žalovanej.

- Dňa 9. októbra 2019 bolo nariadené pojednávanie, ktoré bolo odročené na 12. december 2019.

III.

Právomoc ústavného súdu a relevantná právna úprava

27. Podľa čl. 124 ústavy ústavný súd je nezávislým súdnym orgánom ochrany ústavnosti.

28. Podľa čl. 127 ods. 1 ústavy ústavný súd rozhoduje o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

29. Podľa čl. 140 ústavy podrobnosti o organizácii ústavného súdu, o spôsobe konania pred ním a o postavení jeho sudcov ustanoví zákon. Týmto zákonom je zákon o ústavnom súde.

30. Podľa čl. 48 ods. 2 ústavy (čl. 38 ods. 2 listiny) každý má právo, aby sa jeho vec verejne prerokovala bez zbytočných prietáhov.

31. Podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru každý má právo na to, aby jeho záležitosť bola spravodlivo, verejne a v primeranej lehote prejednaná nezávislým a nestranným súdom zriadeným zákonom, ktorý rozhodne o jeho občianskych právach alebo záväzkoch.

IV.

Ústavnoprávne východiská v judikatúre ústavného súdu a samotné posúdenie vecí ústavným súdom

32. Predmetom konania pred ústavným súdom je posúdenie, či postupom okresného súdu v napadnutom konaní došlo k porušeniu základného práva sťažovateľa na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy (a čl. 38 ods. 2 listiny) a práva na prejednanie záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru.

33. Ústavný súd si pri výklade základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov, ktoré je garantované v čl. 48 ods. 2 ústavy (obdobne čl. 38 ods. 2 listiny), osvojil judikatúru ESLP k čl. 6 ods. 1 dohovoru, pokiaľ ide o právo na prejednanie záležitosti v primeranej lehote, preto v obsahu týchto práv nemožno vidieť zásadnú odlišnosť (m. m. II. ÚS 55/98, I. ÚS 28/01, I. ÚS 132/03, I. ÚS 65/04).

34. Ústavný súd pri rozhodovaní o ústavných sťažnostiach namietajúcich porušenie základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy (obdobne čl. 38 ods. 2 listiny), resp. práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru vychádza zo svojej ustálenej judikatúry, v súlade s ktorou účelom základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov je odstránenie stavu právnej neistoty, v ktorej sa nachádza osoba domáhajúca sa rozhodnutia všeobecného súdu. Samotným prerokovaním veci na súde sa právna neistota osoby domáhajúcej sa rozhodnutia neodstraňuje. K stavu právnej istoty dochádza zásadne až právoplatným rozhodnutím súdu alebo iným zákonom predvídaným spôsobom, ktorý znamená nastolenie právnej istoty inak ako právoplatným rozhodnutím súdu (IV. ÚS 221/04).

35. Priznanie práva na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov zakladá povinnosť súdu aj sudcu na organizovanie práce tak, aby sa toto právo objektívne realizovalo (m. m. II. ÚS 21/01, I. ÚS 251/05). Základnou povinnosťou súdu a sudcu je preto zabezpečiť taký procesný postup v súdnom konaní, ktorý čo najskôr odstráni stav právnej neistoty, kvôli ktorému sa účastník obrátil na súd so žiadosťou o jeho rozhodnutie. Táto povinnosť súdu a sudcu vychádzala predtým z niektorých ustanovení Občianskeho súdneho poriadku (napr. § 6, § 100 ods. 1, § 117 ods. 1 a § 119 ods. 1), ktorý platil do 30. júna 2016, a v súčasnosti už vychádza najmä zo zásady vyplývajúcej z čl. 17 a § 157 ods. 1 CSP. V zmysle čl. 17 CSP „súd postupuje v konaní tak, aby vec bola čo najrýchlejšie prejednaná a rozhodnutá, predchádza zbytočným priet'ahom, koná hospodárne a bez zbytočného a neprimeraného zaťažovania strán sporu a iných osôb“ a v zmysle § 157 ods. 1 CSP „súd postupuje v konaní tak, aby sa mohlo rozhodnúť rýchlo a hospodárne, spravidla na jedinom pojednávaní s prihliadnutím na povahu konania“.

36. Pri posudzovaní otázky, či v súdnom konaní došlo k zbytočným priet'ahom v konaní, a tým aj k porušeniu základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy (obdobne čl. 38 ods. 2 listiny), resp. práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru, ústavný súd v súlade so svojou doterajšou judikatúrou (m. m. III. ÚS 111/02, IV. ÚS 74/02, III. ÚS 142/03) zohľadňuje tri základné kritériá, ktorými sú

- právna a faktická zložitosť veci, o ktorej súd rozhoduje,
- správanie subjektu (strany sporu) a
- postup samotného súdu.

37. Za súčasť prvého kritéria sa považuje aj povaha prerokúvanej veci.

IV.A Právna a faktická zložitosť veci

38. Predmetom napadnutého konania vedeného okresným súdom je rozhodovanie vo veci žaloby o náhradu škody spôsobenej pri výkone verejnej moci. Pokiaľ ide o kritérium zložitosti veci, ústavný súd konštatuje, že konania s obdobným predmetom možno zaradiť

k štandardnej agende všeobecného súdnicstva (m. m. III. ÚS 83/2015). Ústavný súd pripúšťa, že dĺžka konania môže byť objektívne závislá aj v týchto prípadoch od skutkovej či právnej náročnosti konkrétne prerokovávanej veci. Obsah súdneho spisu vzťahujúceho sa na napadnuté konanie vedené okresným súdom však nepotvrďuje faktickú a právnu zložitosť predmetnej veci. Napadnuté konanie vedené okresným súdom sa totiž výlučne zameriavalo až do septembra 2019, keď bolo po prvýkrát nariadené pojednávanie, len na administratívne úkony vzájomného doručovania žaloby, vyjadrení a stanovísk. Zákonný sudca v argumentácii uvedenej v bode 18 tohto nálezu síce namieta tvrdenia sťažovateľa o právnej a skutkovej (ne)zložitosti prejednávanej veci, avšak na preukázanie opaku ústavnému súdu neprezentuje žiadne skutočnosti, ktoré by tvrdenie sťažovateľa o skutkovej a právnej (ne)zložitosti veci s prihliadnutím na konkrétne okolnosti vyvrátili.

39. K tvrdeniu predsedu okresného súdu, podľa ktorého faktickú zložitosť prejednávanej veci je potrebné vnímať cez skutočnosť, že žalovanou je Slovenská republika v zastúpení dvoch orgánov verejnej moci, čo zvyšuje časové nároky na vykonávanie jednotlivých úkonov, ústavný súd konštatuje, že prehľad procesných úkonov uvedené nepotvrďuje. Oba orgány verejnej moci konajúce v mene žalovanej na výzvy okresného súdu aktívne reagovali v primeraných lehotách a ani časové odstupy medzi jednotlivými úkonmi okresného súdu naviazané na moment doručenia vyjadrení strán sporu nenaznačujú neúmerné predĺženie napadnutého konania len z dôvodu, že na strane žalovanej okresný súd koná s dvomi subjektmi.

40. Ústavný súd na podklade uvedeného, vychádzajúc z obsahu spisovej dokumentácie a doterajšieho priebehu napadnutého konania, konštatuje, že ani po skutkovej, ani po právnej stránke nejde o zložitú vec.

IV.B Správanie subjektu (strany sporu)

41. Pri preskúmaní kritéria správania sťažovateľa ako subjektu napadnutého konania v procesnom postavení žalobcu ústavný súd konštatuje, že nezistil žiadnu skutočnosť, ktorá by odôvodňovala záver, že k predĺženiu napadnutého konania

významnejším spôsobom prispel sťažovateľ svojím správaním. K odročeniu pojednávania nariadeného na 19. september 2019 došlo z dôvodu prekážky na strane právneho zástupcu sťažovateľa. Táto skutočnosť však s prihliadnutím na stanovenie následného termínu pojednávania len o necelý mesiac neskôr (9. október 2019) nemá podstatný vplyv na celkové predĺženie napadnutého konania.

IV.C Postup okresného súdu v napadnutom konaní

42. Tretím kritériom, podľa ktorého ústavný súd hodnotil, či v napadnutom konaní došlo k zbytočným priet'ahom, bol postup okresného súdu. Ústavný súd pritom vychádzal zo svojej ustálenej judikatúry, podľa ktorej zbytočné priet'ahy v konaní môžu byť zapríčinené nielen samotnou nečinnosťou všeobecného súdu, ale aj jeho neefektívnou činnosťou, teda takým konaním, ktoré nevedie efektívne k odstráneniu právnej neistoty (II. ÚS 32/03, IV. ÚS 267/04, IV. ÚS 182/08). Za neefektívnu činnosť, ktorá môže zapríčiniť porušenie základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, ústavný súd považuje aj nesprávnu, resp. nesústredenú činnosť všeobecného súdu (m. m. II. ÚS 33/99).

43. Z obsahu predloženého spisu ústavný súd zistil, že doterajší priebeh napadnutého konania je poznačený predovšetkým dvomi dlhšími obdobiami absolútnej nečinnosti okresného súdu. Absolútnou nečinnosťou okresného súdu sa vyznačuje obdobie od mája 2017, keď bolo okresnému súdu doručené vyjadrenie generálnej prokuratúry, do novembra 2017, keď okresný súd doručoval sťažovateľovi na zaujatie stanoviska vyjadrenia žalovanej (nečinnosť v trvaní 6 mesiacov), a obdobie od apríla 2018, keď boli sťažovateľovi doručované stanoviská žalovanej, do septembra 2019, keď bol nariadený termín pojednávania (nečinnosť v trvaní 1 roka a 5 mesiacov).

44. Ako nesústredený hodnotí ústavný súd postup okresného súdu, ktorým tento v zásade po dobu troch rokov vykonával len jednoduché procesné úkony doručovania relevantných listín a k nariadeniu pojednávania pristúpil až po viac ako troch rokoch

od začatia konania (september 2019). Uvedený postup okresného súdu efektívnym spôsobom nevedol k odstráneniu stavu právnej neistoty sťažovateľa.

45. K argumentácii predsedu okresného súdu k neúmernej zaťaženosti vo veci konajúceho zákonného sudcu ústavný súd uvádza, že už v podobných súvislostiach opakovane vo svojej stabilizovanej judikatúre vyslovil (napr. II. ÚS 518/2012, III. ÚS 201/2014), že nedostatočné personálne obsadenie súdu a nadmerné množstvo vecí, v ktorých sa má zabezpečiť súdne konanie, by mohlo len dočasne ospravedlniť vzniknuté prieťahy, a to len v tom prípade, ak sa na ten účel prijali včas adekvátne opatrenia. Ústava v čl. 48 ods. 2 zaväzuje predovšetkým súdy ako garantov spravodlivosti, aby prijali príslušné opatrenia umožňujúce prerokovanie vecí – a teda vykonanie spravodlivosti bez zbytočných prieťahov. I keď nie všetky nástroje na vyriešenie tzv. objektívnych okolností sa nachádzajú v dispozičnej sfére vedenia súdu či zákonného sudcu, nemožno systémové nedostatky v oblasti výkonu spravodlivosti pripísať na ťarchu strán sporu a mieru ochrany ich práva zaručeného v čl. 48 ods. 2 ústavy oslabiť poukázaním na dlhodobo obmedzené personálne kapacity príslušných súdov (napr. I. ÚS 119/03).

V.

Záver

V.A K bodu 1 výrokovej časti nálezu

46. Na základe skutočností uvedených v časti IV tohto nálezu ústavný súd dospel k záveru, že nečinnosťou okresného súdu v trvaní takmer dvoch rokov a jeho nesústreďeným postupom bolo v napadnutom konaní porušené základné právo sťažovateľa na prerokovanie vecí bez zbytočných prieťahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a čl. 38 ods. 2 listiny, ako aj právo na prejednanie jeho záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru.

V.B K bodu 2 výrokovej časti nálezu

47. Podľa čl. 127 ods. 2 ústavy ak porušenie základných práv podľa odseku 1 vzniklo nečinnosťou, ústavný súd môže prikázať, aby ten, kto tieto práva alebo slobody porušil, vo veci konal.

Podľa § 133 ods. 3 písm. a) zákona o ústavnom ak ústavný súd ústavnej sťažnosti vyhovie môže prikázať, aby ten, kto porušil základné práva a slobody sťažovateľa svojou nečinnosťou, vo veci konal.

48. Keďže do času rozhodnutia ústavného súdu vo veci ústavnej sťažnosti napadnuté konanie okresného súdu nebolo právoplatne skončené, ústavný súd v záujme efektívnosti poskytnutej ochrany sťažovateľa prikázal okresnému súdu podľa čl. 127 ods. 2 ústavy a § 133 ods. 3 písm. a) zákona o ústavnom súde konať v napadnutom konaní bez zbytočných prietáhov.

V.C K bodom 3 a 5 výrokovej časti nálezu

49. Podľa čl. 127 ods. 3 ústavy ústavný súd môže svojím rozhodnutím, ktorým vyhovie sťažnosti, priznať tomu, koho práva podľa odseku 1 boli porušené, primerané finančné zadosťučinenie.

50. Podľa § 133 ods. 3 písm. e) zákona o ústavnom súde ak ústavný súd ústavnej sťažnosti vyhovie, môže priznať sťažovateľovi primerané finančné zadosťučinenie, ak o to požiadal.

51. Z § 135 ods. 1 zákona o ústavnom súde vyplýva, že ak ústavný súd prizná sťažovateľovi primerané finančné zadosťučinenie, orgán verejnej moci, ktorý porušil základné práva a slobody sťažovateľa, je povinný sťažovateľovi priznané finančné zadosťučinenie zaplatiť do dvoch mesiacov od nadobudnutia právoplatnosti rozhodnutia ústavného súdu.

52. Cieľom primeraného finančného zadosťučinenia je dovŕšenie ochrany porušeného základného práva v prípadoch, v ktorých sa zistilo, že k porušeniu došlo spôsobom, ktorý vyžaduje poskytnutie vyššieho stupňa ochrany, nielen vyslovenie porušenia, prípadne príkaz na ďalšie konanie bez porušovania základného práva (m. m. IV. ÚS 210/04). Pri určení primeraného finančného zadosťučinenia ústavný súd vychádzal zo zásad spravodlivosti, z ktorých vychádza aj ESLP, ktorý spravodlivé finančné zadosťučinenie podľa čl. 41 dohovoru priznáva so zreteľom na konkrétne okolnosti prípadu.

53. V bodoch 22 a 23 tohto nálezu poukazuje sťažovateľ vo veci určovania sumy primeraného finančného zadosťučinenia ústavným súdom na kritiku obsiahnutú v rozhodnutiach ESLP a zároveň apeluje na zosúladenie judikatúry ústavného súdu s judikatúrou ESLP.

54. Ústavný súd k argumentácii sťažovateľa uvádza, že ústavný súd rovnako ako ESLP pri posudzovaní sumy primeraného finančného zadosťučinenia sťažovateľa vychádza zo zásad aplikovaných ESLP podľa čl. 41 dohovoru. V zmysle existujúcej judikatúry ESLP sa však nevyžaduje, aby vnútroštátne orgány priznávali z titulu odškodnenia rovnaké sumy, ako by pravdepodobne priznal samotný ESLP (k tomu pozri aj rozhodnutie ESLP vo veci Končeková proti Slovenskej republike z 9. 5. 2006, sťažnosť č. 63946/00). V tomto kontexte ESLP zdôrazňuje nevyhnutnosť, aby suma priznaného finančného zadosťučinenia nebola zjavne neprimeraná konkrétnym okolnostiam prípadu. Konkrétne okolnosti prípadu zahŕňajú aj skutočnú hodnotu priznaného finančného zadosťučinenia v rámci životnej úrovne v príslušnom štáte a zároveň aj zohľadnenie skutočnosti, že prostriedok nápravy na vnútroštátnej úrovni je sťažovateľovi bližší a viac prístupnejší ako sťažnosť ESLP (k tomu pozri aj rozhodnutia ESLP vo veci Scordino proti Taliansku (č. 1) z 29. 3. 2006, sťažnosť č. 36813/97, body 206 a 268, a veci Dubjaková proti Slovenskej republike z 19. 10. 2004, sťažnosť č. 67299/01). Vzhľadom na uvedené skutočnosti nie je na mieste bez ďalšieho uplatniť jednoduchý matematický výpočet v sume 1 000 € až 1 500 € za rok konania tak, ako to v replike k vyjadreniu predsedu okresného súdu zdôrazňuje sťažovateľ.

55. Sťažovateľ si uplatnil primerané finančné zadosťučinenie v sume 5 000 €, ktorú odôvodnil skutočnosťami bližšie uvedenými v bode 8 tohto nálezu.

56. Pri rozhodovaní o sume primeraného finančného zadosťučinenia ústavný súd vychádzal aj z doterajšej celkovej dĺžky napadnutého konania, ktorá presahuje ku dňu rozhodovania ústavného súdu vo veci ústavnej sťažnosti obdobie (len) 3 rokov. Porušenie základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy (obdobne čl. 38 ods. 2 listiny) a práva na prejednanie záležitosti v primeranej lehote s prihliadnutím na celkovú dĺžku napadnutého konania nedosahuje intenzitu, ktorá by v kontexte primeraného finančného zadosťučinenia odôvodňovala priznanie sumy 5 000 €.

57. Vychádzajúc z doterajšej dĺžky napadnutého konania a prihliadajúc na frekvenciu nečinnosti okresného súdu (dve obdobia nečinnosti) a jeho nesústredenosť, ústavný súd konštatuje, že v posudzovanej veci existujú dôvody na priznanie primeraného finančného zadosťučinenia v sume 1 000 €. Z uvedených dôvodov ústavný súd vo veci priznania primeraného finančného zadosťučinenia rozhodol tak, ako to je uvedené v bode 3 výroku tohto nálezu.

58. Vzhľadom na uvedené skutočnosti ústavný súd ústavnej sťažnosti v časti požadovanej sumy primeraného finančného zadosťučinenia prevyšujúcej sumu 1 000 € nevyhovet tak, ako to je uvedené v bode 5 výroku tohto nálezu.

V.D K bodu 4 výrokovej časti nálezu

59. Podľa § 73 ods. 1 zákona o ústavnom súde trovy konania pred ústavným súdom, ktoré vzniknú účastníkovi konania, uhrádza účastník konania.

Podľa § 73 ods. 3 zákona o ústavnom súde ústavný súd môže v odôvodnených prípadoch podľa výsledku konania uznesením uložiť niektorému účastníkovi konania, aby úplne alebo sčasti nahradil inému účastníkovi konania alebo štátu trovy konania.

60. Sťažovateľ si uplatnil náhradu trov konania pred ústavným súdom, ktoré mu vznikli v súvislosti s jeho právnym zastupovaním právnou zástupkyňou v celkovej sume 415,52 €.

61. Ústavný súd priznal právnej zástupkyňi sťažovateľa náhradu trov konania v sume 415,51 € v súlade s vyhláškou Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov (ďalej len „vyhláška“), a to za 2 úkony právnej služby podľa § 13a ods. 1 písm. a) a c) vyhlášky (prevzatie a príprava zastúpenia vrátane prvej porady s klientom a podanie sťažnosti podľa čl. 127 ods. 1 ústavy). Ústavný súd vychádzal zo základnej sadzby tarifnej odmeny za jeden úkon právnej služby za rok 2019 v sume 163,33 € (1/6 výpočtového základu podľa § 11 ods. 3 vyhlášky), tiež zo sadzby za náhradu hotových výdavkov (režijný paušál) za každý úkon právnej služby za rok 2019 v sume 9,80 € (1/100 výpočtového základu podľa § 16 ods. 3 vyhlášky). Celková suma náhrady trov konania po jej navýšení o daň z pridanej hodnoty predstavuje sumu 415,51 €. Vzhľadom na uvedené ústavný súd vo veci náhrady trov konania sťažovateľa rozhodol tak, ako to je uvedené v bode 4 výroku tohto nálezu.

62. Priznanú náhradu trov konania je okresný súd povinný zaplatiť na účet právnej zástupkyne sťažovateľa (§ 62 zákona o ústavnom súde v spojení s § 263 ods. 1 CSP).

63. Vzhľadom na čl. 133 ústavy, podľa ktorého proti rozhodnutiu ústavného súdu nie je prípustný opravný prostriedok, treba pod právoplatnosťou nálezu uvedenou vo výroku tohto rozhodnutia rozumieť jeho doručenie účastníkom konania.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 19. novembra 2019

Jana BARICOVÁ
predsedníčka senátu